

АССАЛАМ

www.assalam.ru

НА КУМЫКСКОМ ЯЗЫКЕ

ДАГЪЫСТАННЫ БУСУРМАНЛАРЫНЫ РУГЪАНИ ИДАРАСЫНЫ ГАЗЕТИ

№1 (102) Айда бир керен чыгъарыла / Муъаррам 1429-й / январь ай – 2008 йыл. Багъасы 15 манат

КЪУТЛАВ

РАГЪМУЛУ АЛЛАГЪНЫ АТЫ БУЛАН!

Аявлу къардашлар ва къызардашлар!

Алимлени Советини атындан, Дагъыстанны бусурманларыны Ругъани идарасыны атымдан ва оьзюмню атындан сизин етишип гелген Янгы 1429-нчу йыл булан къутлайман. Бу йыл бизин учун яхшылыкъны йылы, гюнагълардан чайылагъан ва Яратгъаныбызгъа ювукъ болар йыл болсун деп ёрайман. Аллагъутаала бизин яхшы ишлерибизни, шоланы арасында къылынгъан гъажланы да къабул этсин деп тилеймен ва бу йыл гъажгъа барып болмагъанлагъа дагъы гезик бармагъа насип болсун. Инсанлар не йимик буса да алышынывланы къайсы буса да тархлагъа байлап уйренген. Бу тарх бизин учун яхшы ишлени этивню башы болсун ва Яратгъаныбызгъа этеген ибадатыбыз да бирденбир яхшы болсун.

Бары да яман, гюнагъ ва этмеге тюшмейген затлар гележекге чыкъмасын.

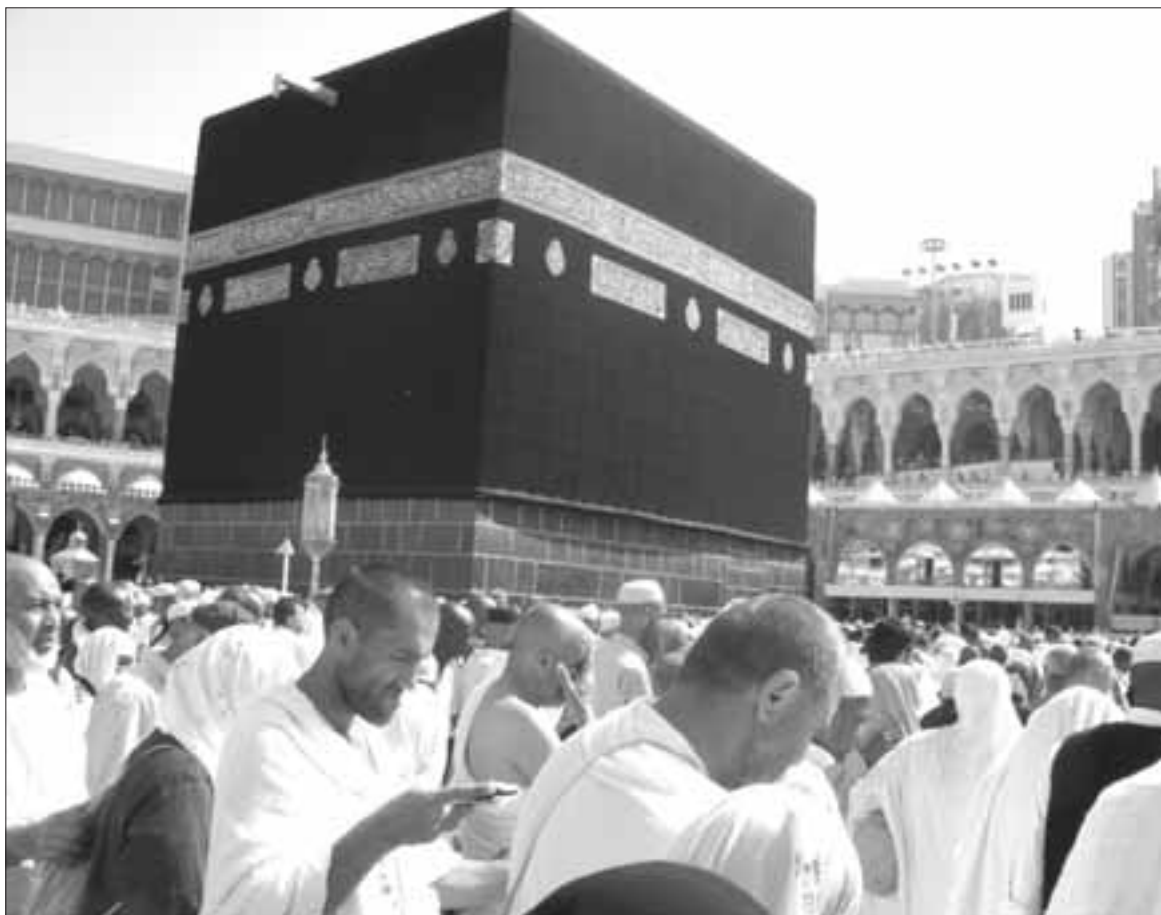
Аявлу Аллагъыбыз бизге яхшы иман берсин ва яхшы ишлер этивде уьстюнлюклер берсин!

Бизге барыбызгъа да эки де дюньяда парахатлыкъ, рагъмулукъ ва насип болсун!

Дагъыстанны муфтиси
Агъмат-гъажи АБДУЛАЕВ

ГЪАЖ

2007–2008-нчи йылгъы гъажны гъасиллери

2007-2008-нчи йылгъы гъажгъа гъазирлик гёрюв къурум ишлер шо чарагъа гъаваслыгъы бар бары да федерал, федерал-территория, республика гъакимият къурумланы ва управлениелени, Дагъыстанны ругъани идарасыны, турист фирмаланы, жамият къурумланы бир-бири булан барышып иш гёрювню кюрчюсюнде юрюлген. ДР-ни Гъукуматыны Председатели биринчи заместители Н.Э.Къазиев башчылыкъ этеген комиссия мекенли кюйде чалышгъан.

2007-нчи йыл РФ-ни Гъукуматыны гъажны масъалаларына къарайгъан Комиссиясыны Совети башлап Дагъыстан Республика учун 12500 ерге (шону ичинде авиатранспорт булан 5 минг адам, автотранспорт булан да 7500 адам) квота

тах токъташдыра. Сонгъа таба Дагъыстан учунгъу квота 13 мингге ерли артдырыла.

Гъаж къылма барагъанланы къуллукъларын кютме "Баракат", "Арафат", "Кавказ", "Джага" деген турист фирмалагъа ихтияр бериле. Оланы страхование этивню масъаласы "Альфа-страхование" деген фирмагъа бегетиле. Гъажны къылывну бары да масъалалары ДР-ни Президентини ва Гъукуматыны аслу тергевюне алына.

Дагъыстан Республиканы Гъукуматында ДР-ни Гъукуматыны Председателини биринчи заместители Н. Э. Къазиевни ёлбашчылыгъы булан гъажгъа барыв ишни онгарагъан адамлар булан бир нече ёлугъулар оьтгериле. 2007-нчи йыл 21-нчи сентябрде ва 1-нчи ноябрде

гъажны масъаласы булан машгъул болагъан бары да къурумлар, министерликлер, ведомстволар, Дагъыстанны Ругъани идарасыны ва турист фирмаланы къуллукъчулары булан генгешлер оьтгериле.

2007-2008-нчи йылгъы гъажгъа гъазирлик гёрювню барышыны гъакъында маълумат береген къуралларда – телевидениеде ва газетлерде – генг кюйде билдирилди. ДР-ни Гъукуматыны Дин масъалалагъа къарайгъан комитетинде гъаж къылма барагъанлар ва оланы дос-къардашлары учун, "Алгъасавлу линия" къурулуп, телефон байлавлукъ болдурулду. Ял алагъан ва байрам гюнлерде комитетни жаваплы къуллукъчуларыны дежурствосу юрюлду.

»2

НОМЕРДЕ:

2 ЯНГЫЛЫКЪЛАР

Бусурманланы азарханасы

3 КЪЫЛЫКЪ

Гъибат

4 БАЯНЛЫКЪ

Бизин мурадъыбыз – ислам динни яймакъ

6 МАШГЪУР АЛИМЛЕР

Абу Гъанипа ва ону шайхлары

7 БИЛМЕГЕ ГЕРЕК

Супулукъну маънасы

АРТЫКЪ ГЮЧЛЮ БУСАНГ, ОСАЛЛАНЫ ХАТИРИН КЪАЛДЫРМА

ГЪАДИС

ГЪАЖ

2007-2008 -нчи йылгъы гъажны гъасиллери

144

Комитет, РФ-ни Тыш ишлер министрлигини Магъачкъаладагъы вакиллиги булан разилешип автотранспорт булан гъажгъа барагъанлагъа маршрутну, ял алажакъ ерлени гъакъында маълумат береген къураллардан таба билдире. РФ-ни Тыш ишлер министрлиги гъажгъа автотранспорт булан барагъанлагъа: Азербайжан Республика – Иран – Тюркия – Сирия – Иордания – Сауд Арабстанны Королевствосу маршрутну таклиф этди. (Иракъдан таба барагъан ёл таклиф этилмедди). Автотранспорт булан гъажгъа ёл чыгъыв 2007-нчи йыл декабрде башланды.

Сауд Арабстан Королевствону дазулары самолёт булан гъажгъа гелегенлер учун 2007-нчи йылны декабрь айыны 14-нде гече сагъат 24-де, автотранспорт булан гелегенлер учун 18-нчи декабрде абылды.

Гъаж къылма барагъанланы Дагъыстан Республиканы территориясындан йибериш иш 2007-нчи йыл декабрь айыны 14-нде тамамланды. Гъаж къылмакъ учун 54 авиарейс булан Магъачкъаладан 8263 россиялы ватандаш, 7463 дагъыстанлы, 5 рейс булан Ингуш Республикадан да гёз гъиспада 800 адам учгъан. "Ярагъ-Къазмалар" деген дазу пунктдан таба 720 автотранспорт булан 9700 адам гъажгъа гетген.

2007-нчи йыл гъажгъа баргъан бары да дагъыстанлылары санаву 17 мингден де артыкъ.

Гъаж къылма баргъанланы гъава транспорт булан къайтыву 2007-нчи йылны декабрь айыны 25-нден 2008-нчи йылны январь айыны 13-не ерли узатылды. 720 автотранспорт булан гъажгъа гетген 9700 адам да къайтгъан.

2007-2008-нчи йылгъы гъажгъа мекенли кюйде гъазирлик гёрюлгенге де къарамайлы, бир тюрлю кемчиликлер, янгылышлар да йиберилен. Масала, 2007-нчи йыл 8-9-нчу январда Азербайжан булангъы дазуда гъажгъа барагъанлардан паспортсуз, Сауд Арабстан Королевство ачгъан визалар да булангъы 1,5 мингге ювукъ адам жый-

ылгъан. Шо масъала гъаж къылма барагъанланы документлери геч онгарылгъаны булан байлавлу болуп тувулунгъан.

Алданокъ этилген бир нече билдиривлеге де къарамайлы, "Джага" деген турфирмадан къайры турфирмалар, тийишли документлени де онгарып, гъаж къылма барагъанланы заманында йибермекни къастын этмеген.

Алдагъы йылларда йимик, бу гезик де автотранспорт булангъы масъала гъаж къылма барагъанлагъа бек четимликлер тувдургъан. Автотранспортну ёлда бузулувлары, нормадан артыкъ адамланы миндирив, имканлыкъланы ёкълугъу, автотранспорт булан адам ташывну халкъара нормаларына къыйышмайгъанлыгъы, о транспортну хас кюйде онгарылмагъанлыгъы ёлда уллу четимликлер ва онгайсызлыкълар тувдургъан.

Гъаж къылма барагъанланы авиарейслер булан Магъачкъаладан оз заманында йибериш де кёп четимликлер болгъан. 2007-нчи йыл 25-26 декабрде Иорданияны Акаба, Амман шагъарларыны аэропортларында, "Дагъыстанны авиалинияларыны да", "Баракат" деген турфирманы да гъажгъа барагъанланы да арасында разилешивлерини ёкълугъундан, кёп адамлар жыйыла. Оър пачалыкъ даражада гёрюлген чараланы натижасында, гъажгъа барагъанланы барысын да Аммандан йиберме бажарыла.

2007-нчи йыл 9-нчу декабрде Азербайжан Республиканы "Аляты-Астара" деген трассасында бизин "Газель" авария эте, бирев енгил яралана. Огъар кёмек гёрсетилген сонг, ёлун давам этелер.

Гъажны барышында гъар тюрлю авариялагъа тарып экев оьле. Олар Сауд Арабстан Королевствода гёмюле, гъаждан къайтыгда авария этип, "ПАЗ" маркалы автобусну гъайдавчусу ва бирдагъы адам оьле. Оланы сюеклерин Ватанында гёмелер. 10 адам Дестенабарт шагъарда Къызыл Ярым айны госпиталында уьч гюн ятып чыгъа.

Дюнъядан гетгенлени де, сав къалгъанланы да къылгъан гъажларын Аллагъ къабул этсин!

ДЮНЪЯДА

Британияда чыкъгъан китап

Великобританияда "1001 янгылыкъ" деген китап чыкъгъан. О бусурман алимлени медицина, механика, картография, химия, билим берив, инженер иш, архитектура ва астрономия тармакъларда етишген уллу уьстюнлюклерине багъышлангъан. Озьюне профессор аль-Хасани ёлбашчылыкъ этеген бешйыллыкъ проектни иш гёрююню натижасында бу китап печать этиле. Профессор булай хабарлай: "Инсан цивилизацияны оьсювюне бусурманлар этген къошумну гъакъында, адатлы гъалда, адамлар осал биле. Амма ислам дюньясыны алимлери гъар гюнлюк яшавда биз пайдаландырагъан кёп предметлени берген. Масала, къагъва (кофе), сапун, сагъат ва башгъалары шолар предметлерден гъисаплана. Гюнбатыш дюньясы бугюн таянагъан оьрлюклени кюрчюсюн бусурманлар яратгъан".

Манчестерде ерлешген илмугъа, технологиягъа ва цивилизацияны оьсювюне къарайгъан ва шо китап учун материаллар гъазирлеген кюррум уьлкеде билим беривню программасына янгыдан къаралажакъ ва оьсюп гелеген наслу инсан тарихинде бусурманлар ойнагъан рольну гъакъында билме болажакъ деп умут эте.

"Ислам дюньясы башгъа айтылгъан бырынгы грек ва бырынгы Рим цивилизациялар булан янаша ер тутма герек, – деп токъташдыра Плимут университетде къылыкъ билимлерден лекция охуйгъан профессор Марк Холстид. – Европа пашман орта асрулукъну девюрюн башдан гечирегенде, ислам цивилизация чечеклене эди, ва о етишген уьстюнлюклер, бырынгы мисриликлерден яда ацтеклерден эсе, инсан байлыкълары артыкъ къошум этген".

РОССИЯДА

МОСКВА:
Бусурманланы азарханасы

Москвада Волгоград проспекте тахшагъарыбызда биринчилей бусурманлар учун хас поликлиника ачылгъан.

Бу азарханада шариатны къанунларына гёре иш гёрюле. Лап аслусу: къатынгишилеге – тиштайпа, эргишилеге – эргиши докътурлар къарай. Администраторланы, докътурланы опурагъы да шариатгъа къыйышывлу, къатынгиши докътурлар хиджаб гийип юрюйлер.

Бу бусурман клиникадагъы ашханада бары да ашлар гъалал. Намаз этмек учун айры уьй де бар. Мунда бары да дарманлар гъалал, демек спиртсиз этилген.

Поликлиниканы къуллукъчулары оланы иш бажарывлугъуна гёре алынгъан. Шону булан бирче медперсоналны ишге танглайгъанда муфтилени Совети де ортакъчылыкъ эте.

Азарханадагъы багъалар орта гелими булангъы москвичлеге гёре этилген. Масъала, бир йыллыкъ абонемент гъакъ телев 13900 манат. Гелеген йыл булай поликлиника кар дагъы да ачылажакъ. Аслу гъалда, бусурманлар кёп яшайгъан ерлерде – Къазанда ва Уфада шолар беринчилерден болуп ачылажакъ.

ТАТАРСТАН:
Бусурманланы гъакъында берилишлер

Татарстанны Пачалыкъ Советини председатели Фариз Мухаметшин РФ Гъукуматыны председателини орунбасары Дмитрий Медведевни атына кагъыз яза. Шо кагъызда федеральный каналда бусурманланы гъакъында айры берилиш этилмекни таклиф этиле.

ЯНГЫЛЫКЪЛАР

Артагъы йылларда халкъда дин гъислер оьсеген вакътиде шолар берилиш кёплеге тарыкъ болур эди. Булай берилишлер хач перес динни вакиллери юрте болгъан сонг, шо кепдегисин бусурманлар да гёрмеге сюе.

Кюйге къарагъанда, узакъ къалмай шолар берилиш яшавгъа чыгъажакъ, неге тюгюл Д. Медведев бу масъалада кёмек этежекге сёз берген.

ДАГЪЫСТАНА

Эрпелиде зиярат ачылгъан

Гъали-гъалилерде Эрпелиде дин чалышывчу, алим Обода юртлу Сиражутдинни зияраты ачылды. Гъусейинни уланы Сиражутдин оьсюню заманында (19-нчу асруну ахыры, 20-нчы асруну башы) уллу алимлени бириси болгъан. Ол накъшубанди тарикъатны шайыхы Гъажимугъаммат Ободини алдында тарбиялангъан ва илму алгъан. Эсли болгъан сонг ол Мавраевни басмаханасында ишлей. Онда Сиражутдин, оьзге алимлер булан бирче, дин китапланы басмагъа онгара болгъан.

Аз заманны ичинде Сиражутдин тюрлю-тюрлю 25 китап яза. Шоланы арасында "Бустан аваристан" дегени лап белгили ва къыйматлы санала. Бу китапда ол иманлы болмакъ учун инсан дин билимлеге гъасирет болмагъа тюшегени гъакъында айта.

ДГУ-ну профессору С. Гъайбуллаев айтагъан кюйде, "Бустан Аваристан" деген китап гъар бусурманны уьюнде болмагъа тарыкъ. Бу китап оьз заманында гъар эки йылда уллу-уллу тиражлар булан чыгъа болгъан ва Дагъыстанны бары миллетлерине таржума этилген болгъан. Масала, 1996-нчы йылдан берли бу китап 100 минг тираж булан чыкъгъан.

Бу зияратны алда да ачмагъа хыял болгъан, амма алимни къабуру не ерде экени белгисиз эди. Аллагъны кёмеги булан, Сиражутдинни къабуру белгили болгъан сонг, ону юртлулары зиярат этмеге токъташа. Энни шо яхшы мурастар яшавгъа чыгъа.

Гъибат (хула)-шо дин къардашны гъакъында ол ёкъ ерде, эгер эшитсе, яман гёрме болагъан сёзлени айтмакъ. Ону къаркъара нукъсанлыкъларыны яда опурагъына бакъгъан якъдагъы кемчиликлерини, низамыны, агълю гъалыны, дос-къардашлары булангъы аралыкъларыны гъакъында сёйленеми – башгъа тюгюл.

Къудратлы Аллагъутаала Къуръанда (маънасы) булай айта: "...бир биригизни гъакъында айтды-къуйтду юрютмегиз! Сизин арагъыздан бирев сама да оьлген дин къардашыгъызны этин ашама сюерми?! Сиз шондан жиренесиз чи! Аллагъдан къоркъугъуз, гъакъдыр, Аллагъ товбаны къабул эте, рагъмулу".

Гъибат дин къардашыбызны намусун хорлай, ону ягъын сындыра, менлигине тие. Озьюню дин къардашын хорламакъ буса – гъарам.

Адамланы кёбюсю хула учун оьзлеге айып этгенни ушатмай ва гъакъ герти затны айтабыз, ёгъун айтмайбыз ва шо гюнагъгъа саналмай, гери урулмай деп, оьзлени гертилей. Амма шоллай янашыв къоркъунчулу, неге десе, адам инамсызлыкъгъа тарый. Неге тюгюл, гъибат – Аллагътуалла гери урагъан иш. Ким Аллагъ гери урагъан ишни эте буса, шо инамсызлыкъгъа тарый.

Дин къардашыны кемчиликлерини гъакъында айтма изну бериле деп гъисап этгенлеге Пайхаммарны гъадисин гелтирейик. Бир керен Пайхаммар оьзюню маслакдашларына: "Сизге гъибат не экени белгилими?" – деп сорай. Маслакдашлар: "Аллагъ ва Расуллулагъ яхшы биле",- деп жавап бере. Сонг Пайхаммар: "Гъибат – шо сен дин къардашынгъы гъакъында ол ушатмайгъан затны айтмакъ", – дей. Асгъабалар бириси: "Гъатта мен огъар хас хасиятланы гъакъында айтсам да, мен ону гъакъында хула сёйлейген боламанмы?"- деп сорай. Пайхаммар булай деген: "Эгер сен айтажакъ затлар огъар хас буса, сен ону гъакъында гъибат сёйлейген болсан. Эгер де ол шоллай тюгюл буса, сен тюзюн айтмайсан, бугътан сёйлейсен".

Гъибат

Айтды-къуйтду юрютмек де-эки юзлюкню белгиси. Имам Гъазали булай яза: "Маслакдашлар бир-бири булан сююню ёлугъалар ва айрылагъанда да гъибат сёйлемейлер. Шону да олар лап лайыкълы гъал гъисаплайлар, шоллай янашывгъа къаршы ишлени буса, экиюзлю иш гъисаплайлар".

Экиюзлю адам Аллагъуаланы алдында имансыздан да яман. Неге десе, бусурманлар болуп гёрюнюп, экиюзлюлер оьзлени агъюлерин ва мал-матагъын бусурманлардан яшыра ва олагъа къаршы яшыртгъын иш юроте. Олар – бусурманланы къурдашларыны маскаларын гийген душманлары. Къурдашны маскасын гийген душман буса – шо лап макюрчю ва къоркъунчулу душман. Къудратлы Аллагъутаала Къуръанда (маънасы): "Экиюзлюлер гъакъ герти кюйде жагъаннемни лап тёбен канзисинде",- деп айта. Жагъаннемни лап тёбен канзиси – о лап оьртенли канзи. Олай да Пайхаммарны гъадисинде: "Озьюню тилинден ва къолларындан бусурманлар зарал гёрмей буса, шо бусурмандыр", – деп айта. Башгъа гъадисинде де: "Озьюгюзге ёрайгъанны дин къардашыгъызгъа да ёрайгъан болмай туруп, сизин къайсыгъыздан да герти бусурманлар болмас" деп айтыла.

Пайхаммарны сёзлеринден англашылагъан кюйде, оьзюню тилинден ва къолларындан оьзге бусурманлар зарал гёре буса, шо толу бусурман болмай. Ол бусурманлардан эсе, экиюзлю бетгёрдюлеге ювукъ. Бусурманланы арасында да яшай, шариятны талапларын да кюте туруп, оьзюню тилин гъибатдан сакъламагъаны учун, талайсызланы сырдына къошулажакъ ва жагъаннемге тюшежек адамны башына не къайгъылар къобажакъны гёз алгъа гелтирип къарагъыз!

Балики, "Савунда шариятны талапларын кютген адам жагъаннемге тюшме нечик бола?" деген суал тувулунма ярай. Шо суалгъа шулай жавап берелер: "Сен къыяматгюн Аллагъуаланы алдында жавап бережексен. Сен этген бары да ишлени гъакъында соралажакъ ва тюзлюк уьстюн гележек. Сен къылыкъ яда къаркъара якъдан зарал

гъатта эр-къатынны хыянатлыкъындан да оьрде. Эгер хыянатлыкъ этген, эр яда къатын, гъакъ юрекден гёкюнюп, товбагъа тюшсе, Ал-

гелтирген адамлагъа шо заралны оьлчевюнде олагъа сени яхшы ишлеринг берилежек. Эгер сени гъибатдан зарал гёрегенлер кёп болса ва сени яхшы ишлерингни запасы битсе, сен олагъа этген заралны орнуна сени уьстюнге оланы яман ишлери салынажакъ, сен бек языкъ гъалгъа тюшежексен. Сени бир яхшы ишинг де къалмажакъ, шону уьстевюне де сагъа сен этмеген яман ишлер де къапланажакъ. Шо буса уллу къайгъы, уллу хорлукъ. Шо мюгълетде сагъа кёмек этежеклер де, гёнгюнгю алажакълар да болмажакъ, сен этген ишлер учун бирев де – не уланын, не атанг – жаваплыкъны оьзлеге алмажакъ. Бирев де!"

Айтды-къуйтду юрютме адамны не зат борчлу эте? Аслу гъалда адамны айтды-къуйтду юрютювге дин къардашына бакъгъан якъдагъы ачуву, башгъаланы алдында оьзюн яхшы этип гёрсетме къасткъылыву гелтире. Тек гъакъыллы адамны алдында гъибатчы бир канзиге де оьрге гётерилмежек, некъадар, лап тёбен канзиге тёбен тюшежек. Неге десе, гъакъыллы адам айтды-къуйтду оьзлени гъакъында гъибат этилеген дин къардашлары къайсы кемчилигинден де яман экени биле.

Гъибат эр-къатынны бир-бирине хыянатлыкъ этивюнден де яман. Гъадисде булай айтыла: "Гъибатдан сакъ болугъуз. Неге десе, гюнагъ даражасына гёре, гъибат Аллагъуаланы алдында

лагъутаала оланы товбасын къабул этме бола. Гъибатчыны буса, ондан дин къардашы гечмей туруп, Аллагъ да гечмей". Муса пайхаммаргъа сыр чечивде булай айтыла: "Товбагъа тюшген гъибатчы женнетге лап арта гирер, товбагъа тюшмегени буса, жагъаннемге лап алда гирер".

Эгер шо эрши хасият адам учун адатлы гъалгъа айланса ва огъар тилин дин къардашларыны гъакъында айтды-къуйтду юрютювден сакъланма къыйын буса, шоллай адам инг башлап оьзюню ругъун тазаламакъны ва сав этмекни къастын гёрме герек. Неге тюгюл, Къудратны Еси Аллагъутаала бары да якъдан таза ва янгыз таза затны къабул эте.

Пайхаммар: "Гъибат – шо сен дин къардашынгъы гъакъында ол ушатмайгъан затны айтмакъ", – дей.

Озьюню ругъун тазаламай туруп, шоллай адамны суждасы къабул этилмей. Эгер оьзюню адатлы ишин къойма болмай яда шо яман къылыкъдан айрылма огъар къыйын буса, тек ол гертиден де шондан арчылма сюе буса, шо адам эсгерилген аврувундан сав болмакъ учун Аллагъны алдындагъы жаваплыкъны, къоркъувну, жазаны гъакъында даим ойлашма герек.

Олай да, гъибатдан арчылыву энгиллешдирме айтды-къуйтду этилеген адамны

гъакъында сени ойлашмагъын да бола. Эгер сен гъибат этеген гиши Аллагъутаалагъа къуллукъ этеген, женнетге баражакъ ва Аллагъ суйген адам буса, сёзсюз кюйде, Къудратны Еси сени жазалар. Эгер де о адам жагъаннемге баражакъ буса, шо талайсызлыкъгъа дагъы да хорлавланы къошма негер тарыкъ? Шону уьстевюне де ону гъакъында айтды-къуйтду этеген ва хорлайгъан адам шону учун шабагъатланмай, некъадар, ол Аллагъуаланы алдында гюнагъ къазана. Гъибатчы адам оьзю де Аллагъ жагъаннем учун яратгъан адамланы бирсинден болма бола. Башгъалагъа гёнгю кюлейген, оланы кемчиликлерин излейген, Аллагъутаала оьзюне нени – женнетни яда жагъаннемними – буюражакъны билмейген адам нечик авлия болма герек!

Сонг да, гъибат сёзлеге тынглама да ярамай ва оьзюню дин къардашыны гъакъында айтды-къуйтду юрютегенни эшитсе, оьзюню дин къардашын якълама борчлу. Гъадисде булай айтыла: "Гъибатгъа тынглайгъан адам да – шону къурдашы". Пайхаммар бизин гъибат сёзлени гери урма ва шо сёзлени айтагъанланы айыплама уьйрете. Пайхаммар: "Ким оьзюню дин къардашыны намусун якъласа, къыяматгюн Аллагъ шону бетин отдан сакълар", – деп айтгъан. Эгер якълап болмаса яда ону сёзлери тергевге алынмаса, ол адам шоллай жыйындан гетсин.

Буса да, бир-бир гезиклерде гъибатгъа ёл бериле. Шо да янгыз тюзлюкге этишмек учунгъу муратларда ва шариятгъа къаршы чыкъмайгъан, тюзлюкге башгъа ёл булан этишме бажарылмайгъан ге-

зиклерде бериле. гъибатгъа изну берилегенлигини алты себеби бар.

Биринчиси – арз этив. Къыйыкъсытылагъан адамгъа гъакимге, судьягъа ва къолунда гъакимлиги булангъылагъа яда масъаланы тюз чечме имканлыгъы бар оьзгелеге арз этме изну бериле. Шону булан бирге къыйыкъсытылагъан адам: "Пеленче, тюген иш этип, мени кепимни бузду",- деп айтма бола.

ЖАГЫЛЛИКНИ КЪАРТЛЫКЪ ГЕЛГЕНЧЕ КЪОЛЛА

ГЪАДИС

БАЯНЛЫКЪ

Мен компьютерлерден ва оьзге техника алатлардан ичи толгъан гиччирек уйдемен. Мунда бир-нече жагыл улан ишлей. Олар монтаж этелер: тюрлю-тюрлю видео гёрюнюшден бирни эте. Бир-раздан оланы янына ёлдашлары геле. Янги гелгенлени бетлеринден гёрюнюп тура: яхшы материал болажакъгъа ошай.

Бу студиядагъы адам аралыкълагъа къарап, оланы иссилегине тамаша боламан. Мунча уллу къуллукъчуну арасында бир-бирине янашыв англаву, йымышакъ ва агъа-инидей экени гъис этиле. Шогъар тамаша болмагъа да тюшмей, неге тюгюл бусурманланы бир-бирине янашыву шолай болмагъа герек деп динибиз де уйрете.

О хувчулагъа мен не ерде экенни ачамагъа заман болгъандыр: мен "ТВ-Чиркей" деген телекомпаниядаман. Мунда ишлейгенлер ислам динибизни гъакъында берилишлер гъазирлей. Телекомпанияны къуллукъчуларына иш лап аслу зат тюгюл, олар Яратгъаныбыз учун

да ишингни нечик башладынг?

– Оьз-заманында мадрасада къорчюленген Чиркейде ерли телевидение ишлей болгъан, тек передатчиги осал экенге шо юртдан арекге чыкъмай эди. Мен буса шо заманларда "Уьюгюзге яхшылыкъ" ("Мир вашему дому")

Бизин мурадыбыз –

бар эдик. Озокъда, иш кеп болгъанда, биз адамланы чакъырмагъа башладыкъ. Гъатта, Магъачкъаладан гелип ишлемеге разилер де бар эди. Бара-бара бизин штатыбыз оьсмеге башлады. Биз оьзюбюз янги гелгенлени ишлемеге уйрете эдик. Тюрлю-тюрлю масъалалагъа багъышлангъан берилишлер этеген болдукъ.

– Неге телекомпаниягъызыны аты шолай, ислам белгилери де ёкъ?

– Бизин телекомпаниябызны аты ислам булан тыгъыс байлавлугъу бар деп айтмагъа ярай, неге тюгюл Чиркейде абурлу устазыбыз шайых Сайит-афанди яшай. Мени эсиме гелеген кюйде, шону бары да адам англай. Шондан гелеген берекет янгыз бу

– Муратларыбыз, озокъда, алышынмагъан. Бизин аслу мурадыбыз – адамлагъа таза исламны етишдирмек, оьзюню, бар кюню

– Телеканалыгъызын нечик берилишлени бере ва темаланы нечик сайлайсыз?
– Темалар тюрлю-тюрлю болмагъа герек деп ойлаша-

чалыша ва дин саялы жанын да къурбан этмеге рази. Шо саялыдыр оланы берилишлерин халкъ ушатагъаны – бир иш де юреке ювукъ болмас, эгер ону жаны-къаны булан этмесе. "ТВ-Чиркейде" ишлейгенлени жаны пайда гелтирмекге бакъгъан. Магъа бу телекомпанияны ишини гъакъында адамланы пируларын кеп эшитмеге тюшген ва даим олар янгыз яхшы багъа берив булан байлавлу. Къаравчулар бу телекомпанияны берилишлерине уллу иштагъ булан къарай, янгысы къачан чыгъар деп гёзлей ва гёренинден бек пайда алагъанын билдире.

Бизин якълыланы бу телекомпаниягъа бакъгъан агъамиятын гъисапгъа алып, мен "ТВ-Чиркейни" **баш редактору Абдулла Алишаев** булан лакъыр этмеге токъташдым.

– **Абдулла-гъажи, "ТВ-Чиркей" телекомпания-**

деген телестудияда ишлей эдим. Шо саялы кеплилер берилишлер онгарагъанда заманда бир мени яныма гелип, насигъатлар сорай эди. Бара-бара олар гючлю передатчик сатып ала ва берилишлер кеп ерлеге яйылма имканлыкъ тува. Шону булан бирче орус тилде чыгъагъан берилишлер де гъажатлы бола. О замангъа мен Ругъани идарада ишлемей эдим ва Абдулла-гъажи Ацаев магъа оьзлерде рус берилишлер гъазирлемеге таклиф этгенде рази болдум. Шолайлыкъда мен Чиркейде ишлемеге башладым. Биз ТВЦ каналда гъар гюн бир сагъатлыкъ берилишлер онгарагъан болдукъ. Амма, кеплер орус тилни осал билеген саялы, берилишлени авар тилде де этмеге тарыкъ эди. Шолайлыкъда, гюнде эки сагъат берилишлер береген болдукъ: бир сагъат орус, бир сагъат авар тилде. Шо замангъа ишлейген биз дёртев

юртгъа болмай, сав Дагъыстангъа да яйыла.

– Гъали-гъалилерде бизин студиягъызын Магъачкъалагъа гёчдю. Шо не зат булан байлавлу ва шо гъакъда атыгъызын алышдырмагъа заман гелмегенми?

– Биз Магъачкъалагъа болгъан чакъы кеп ерге берилишлерибиз яйылсын учун гёчдюк. Мунда биз береген берилишлеге гъажатлы кеп халкъ яшай. Буйнакск перевалдан бизин берилишлерибиз Магъачкъалагъа етишмей эди. Атыбызны гъакъында айтсакъ, тюрлю-тюрлю таклифлер болгъан эди, тек биз гъалиге алдагъы атыбызны къоймагъа токъдашдыкъ.

– Телеканалыгъызын ачагъанда не муратланы гёз алгъа тутгъан эдигиз ва йыллар гетип, муратларыгъызын алышынгъанмы?

алышдырмагъан динибизни болгъан чакъы кеп адам билмеге герек.

– Оьзюгюзню къаравчуларыгъызын билемисиз ва не йимик адамлар учун аслу агъамиятыгъызын бакъдырасыз?

– Къаравчуларыбызны биз, озокъда, билебиз. Башлап биз динден арек адамланы гёз алгъа тутуп, оланы динибизге ювукъ этмеге къасткъылып ишлей эдик. Амма гъали заманлар алышынгъан. Динни юртеген иманлы адамлар булан терен ишлемеге тюше. Масъала, янгыз намаз къыльв булан дазуланагъан кеплер бар. Шолай адамлагъа оьзге затланы гъакъында да етишдирмеге къарайбыз. Башгъалар буса, тарикъатны къабул эте, къуллукъ ала, тек шону тюз юртеген кюню билмей. Шолайланы да унутмагъа ярамай.

биз ва социальный масъалагъа багъышлангъанларын гъазирлейбиз: ички, наркомания зарал гелтирегенни гъакъында кеп айтабыз. Ислам дин булан булай затланы аралыгъы ёкъ деп эсиме гелмеге бола, тек иш шолай тюгюл. Неге десе, айтылгъан ва оьзге масъалаланы янгыз ислам динни кемеги булан чечмеге бола. Бизин динибиз яхшылыкъны, пайдалыкъны ва яман хасиятланы ёкъ этивню дини.

Озокъда, бизге ишин яхшы билеген ишчилер етишмей. Шо заман берилишлерибиз дагъы да яхшы болур эди. Мени де бирев де уйретмеген. Амма, альгъамдуллилагъа, оьсов ёкъ деп айтма болмайман. Бизин эсибизге гелеген кюйде, натижалар гёрюнемей къалмай, аз буса да, алгъа таллыныв гъис этиле. Бизде даим "Ислам суал", "Сизин заман", "Бусурман къатын", "Беш сорав" деген берилишлер чыгъа.

БАЯНЛЫКЪ

КЪЫЛЫКЪ

ИСЛАМ ДИННИ ЯЙМАКЪ

– Журналистни нечик хасиятлары болмагъа герек ва оьзюню ишинде уста болмакъ учун ол не этмеге тарыкъ?

– Инг алдын журналист гертиликни айтагъан, оьзюню ишин сюеген ва шону яхшы кютеген болмагъа герек. Шо заман ол ишинде уста да болур. Мен буса журналист касбугъа динни гезюнден къарайман, неге туюл бусурман адамман.

– Абдулла-гъажи, телевидениеде ишлейген заманны ичинде не йимик къыйынлыкъларга къаршы болдунг? Бары затны ташлап къояймы деген гъислер тувулунагъан гезиклер боламы эди?

– Озокьда, шолай гъислер тувулунагъан гезиклер де

иштагъ да къайдан ала-сыз?

– Озокьда, ишде оьзюбюзню къызгъанмай ишлейбиз. Неге туюл, биз Аллагъ учун ишлейбиз. Бизин берилишле-рибизни къаравуллайгъан, шоларга гъажатлы адамланы санаву кеп экенлиги бизге гюч бере. Оьзюню гъакьын-да айтсам, магъа макътан-магъа чакьы зат ёкъ: юрегим тынар чакьы ибадатым ёкъ, алимлики йимик билимим де ёкъ, мени янгыз бу ишим бар. Мен ойлашагъан кюйде, Яратгъаныбыз бизге нечик буса да пагьму берсе, биз шону яшавгъа чыгъармай, ерде ятма къойсакъ, шо саялы бизден соралажакъ. Шолайлыкъ магъа артыкъ гюч бере.

– Ислам газетлер, телевидение недир? Шо-

магъа, билмеге де ишни барышында тюше эди. Оьзюм де журналистика бёлюкге охумагъа тюшген эдим, тек ишни кеплюгюнден охувумну тамамлап болмадым. Шогъар да къарамайлы, биз барыбыз да билимбизни артдырма къарайбыз, тюрлю-тюрлю курслагъа юрюйбюз.

– Бирлер ойлашагъан кюйде, журналист касбуну ким де юрютуп бола, эгер шогъар иштагьы бар буса. Шолай пикру булан разимисен яда охуса яхшымы?

– Озокьда, гъар кимге пагьмуну Аллагъутаала бере ва адам буса шону чарлат-магъа герек. Ислам телевидениеде ишлегенче алдын башлап охуса, озокьда, яхшы болур эди. Амма, яшав гёрсете-

болгъан. Оьзлеге инанагъан, ювукъ адамлар мени англа-майгъанлыкъ булан байлавлу шо гъислер. Ювукъ адамланы яманлыкьы айрокьда авур тие. Кюйге къарагъанда, чыныкьмакъ учун шолай гъаллардан оьтмеге герек боладыр. Магъа лап къыйынлы зат шолай гъаллардан оьтмедир.

– Оьзюнюгю уьстюнюгюг ва артда къалывунг не деп айтма боласан?

– Уьстюнюгюм деп Аллагъутаала магъа Оьзю сюеген адамлар булан ишлеп болмагъа имканлыкъ бергенлик. Шо лап уллу насип. Артда къалывум буса – йиберилген заманым. Шо пайдасыз йиберилген заманым саялы, айып янгыз магъа тие.

– Телевидениеде ишлейгенлер даим чабывулда бола, оланы кеп гючу, жагьлыкьы болмагъа да герек. Ишлемеге гюч де,

лагъа не етишмей ва оьзгелеринден не башгьалыгьы бар?

– Инг башлап – ислам газетлер, телевидение динибизни къанунларына гёре ишлей. Оьзгелерден эсе лап аслу башгьалыгьы шондадыр.

Озокьда, бизге, бары да бусурман уьмметге йимик, бирлик етишмей, биз бир-бирибизни тутмайбыз. Бир-бирде биз оьзюбюзню менлигибизни алгъа салабыз, шо буса болма ярайгъан зат туюл, ислам динге де къыйышмай. Оьрде де эсгергеним йимик, бажарывлу, билимли ишчилер етишмей. Динни гъакьында ачыкъ кюйде сёйлемеге имканлыкъ болгъанда телевидениеде дин берилишлени онгарып болагъан адамлар ёкъ эди. Мадрасада охуйгъанланы буса, журналистикадан англаву болмай. Шолайлыкьда, берилишле-рибизде гъажатлыкъ болса да, ишлемеге адамлар етишмей эди. Оху-

ген кюйде, шолай этмеге бажарылмай къала.

– Сизин булан ишлемек учун не герек? Гъар ким де сизин булан ишлемеге боламы?

– Биз, озокьда, къайсы кемекге де разибиз. Амма лап аслу талабыбыз – бир ойгъа гелмек, дагьы ёгъесе иш чыкъмас. Гъали-гъалилерде ишин яхшы белеген оьр билими булангьы яшланы ишге алдыкъ. Шолайлар бизге бек тарыкъ.

– Гележекге не муратлар гёз алгъа тутгъансыз?

– Бизде ишлейгенлени барысыны да атындан айтсам янгылыш болмасман – гележекде оьр даражалы, лап яхшы сав ислам телеканал ачмакъ.

Лакьырлашывну Муслимат БАКАНОВА юрютген

3«

Экинчиси – айыпланагъан адамгъа байлавлу гёрюлеген чараны алышдыривгъа яда бойсынмайгъан адамны тюз ёлгъа салывгъа байлавлу тилек. Шолай гезиклерде тилек этеген гиши кемек умут этеген адамына: "Пеленче иман ёлда адилли иш гёрмей, ону шондан сакъла",- деп айтма бола. Эгер де ол айыпны тайдырмакъны къастын этмей буса, шолай сёзлени айтмакъ гёри урула.

Уьчюнчюсю – къайсы буса да бир дин-ихтияр масъалагъа гёре (фетва) къарар чыгъарывгъа байлавлу тилек булан багъыв. Шо адам муфтиге: "Бир зат учун мени атам (яда "мени агъам" яда "мени агълум") хатиримни къалдырды, шогъар ону ихтияры бармы?"

янына барып, о ягъан билим фикхны уьйренегенлер учун зараллы экенни айтма тартына буса. Шолай гезикде ол, шо адам янгылыш иш этегенин англатып, насигъат берме герек.

Булай болма да бола: къолунда гъакимлиги булангьы адам шону тийишли даражада пайдаландырмай, неге десе, ол шо къуллукьгъа тийишли туюл, яда пис адам, яда темтек, яда башгъа тюрлю бир себеби бар. Шолай гезиклерде шо адамны къуллугьундан азат этмек яда ону орнуна башгъа тийишли гишини белгилемек, яда шо адамны гъакьында билсин ва адилли иш гёрсун учун, оьр гъакими-ятгъа айтма тюше.

Бешинчиси – кимесе бирев ачыкъ кюйде айып иш эте яда бидъат (янгылыкъланы) юрюте

Гъибат

Магъа шондан нечик арчылма, ихтиярыма гёре магъа тийишли затгъа етишмек ва къыйыкъсытывлардан аман сакъланмакъ учун не зат тийишлидир?" деп яда шо калималагъа ошавлу башгъа сёзлер айтма бола. Гъажатлыкьдан шолай айтма изну бериле, буса да: "Шо ёрукьда иш гёреген адамны (яда эрни) гъакьында не айтарсан?" – деп айтмакъ инамлы. Шону яхшылыкьындан, биревню де атын айтмайлы, муратгъа етишме бажарыла. Шону булан бирге, хатирин къалдыргъан адамны атын айтмагъа да изну бериле.

Дёртюнчюсю – бусурманланы яман ишлерден къорув ва олагъа яхшы насигъат берме къасткъылыв, шолай къастгъа бир хыйлы гезиклерде изну бериле. Шону ичинде:

♦ сёзлери шеклик тувдурагъан гъадис тапшурувчуланы ва шагъатланы гери урма тюшгенде;

♦ бирев булан уьйленип, ону булан къардаш аралыкълар тутма, яда огъар бир затны сакълама инанма, яда ону булан не буса башгъа бир ишни юрютме яда ону булан хоншуда яшама тюшегенни-тюшмейгенни гъакьында насигъат сорайгъанда, оьзюнден насигъат соралагъан гиши инамлы адам болма герек, о адам да оьзюне соралагъан ишини гъакьында бир затны да яшырма герекмей, некъадар, яхшы насигъат берме сюе буса соралагъан адамны бары да кемчиликлерин эсгерме тарыкъ;

♦ эгер фикхны (шариат юриспруденцияны) уьйренеген кимесе бирев, янгылыкъланы гийиривчюню яда пис адамны

буса, масала, ачыкъ кюйде ички иче, адамлагъа гъар тюрлю четимликлер эте, законсуз ёлларда сатыв-алыв налоглар жъя, шоланы малын оьзюне ярата яда оьзге тюрлю яман ишлер эте буса. Олай гезиклерде о адам этеген терс ишлени гъакьында ачыкъ кюйде айтма изну бериле. Тек оьрде эсгерилген себеплер булан байлавлу туюл буса, оьзге кемчиликлерини гъакьында айтмакъ гери урула.

Алтынчысы – эгер адам къайсы буса да бир экинчи ва къошум ат булан, масала, Акъсакъ, Чолакь, Чынакъ, Къылы, Арыкъ, Базыкъ дейген ва башгъа ат булан пайдалана буса, огъар шо аты айтма ярай, тек къошум ат шо адамны менлигине тиймек учун айтыла буса, огъар не буса да башгъа бир аты айтма тюше.

Билигиз, эсли ва гъакьылгъа тюз гъар адам оьзлерден ачыкъ кюйде пайда болмайгъан гъар къайсы сёзден де тилин сакълама борчлу. Нечик чи, халкъ арада айтылагъан кюйде, эгер сёз гюмюш буса, тынмакъ алтындыр. Неге десе, гъатта изну берилеген сёйлелер де кёбюсю гезиклерде гери урулагъан яда къабул этилмейген сёзлер булан тамамланма бола. Гюнагъдан сакъланыв булан буса, бир затны да тенгешдирме бажарылмай.

Къудратны еси Аллагъутаала бизин тюз ёлгъа салсын ва шо ёл булан юрюме гюч берсин! Амин!

Дагьыстанны бусурманларыны ругьани идарасы

АТА-АНАГЪА ЭТИЛГЕН ГИЧЧИНЕВ АБУР ДА СИЗИН АЛЛАГЪГЪА ЮВУКЪ ЭТЕ

ГЪАДИС

МАШГЪУР АЛИМЛЕР

Абу Гъанипа رضي الله عنه ва ону шайыхлары

Озьюню эсини ва тарбиясыны яхшылыгъындан, тенглилеринден ва шайыхны гьалкъасына озьонден алда къошулгъанлардан эсе оьтеген болмайлы, Абу Гъанипа رضي الله عنه озьюне илму береген шайых Хаммадны رضي الله عنه ёлун тутуп юрюген. Шо саялы шайых ону озьюне ювукъ этген ва муталимлер дёгерек болуп олтурагъанда, Абу Гъанипаны رضي الله عنه оланы ортасында олтурта болгъан.

Ону шайыхгъа янашы-ву тамашагъа къалдыргъан. Масала, шайыхны уьюне гелип, ол намазгъа яда башгъа къуллукъ учун уьюнден чыкъгъынча, эшик алда ону къаравуллап тура болгъан. Къуллукълары учун шайых уьюнден чыкъгъанда буса, Абу Гъанипа رضي الله عنه огъар соравлар берме башлай ва ону оздура болгъан. Абу Гъанипа رضي الله عنه уьюнде олтуруп турагъанда, ол гъатта бутларын озьюню шайыхы Хаммад яшайгъан уьйге багъып бакъдырып да олтурмай болгъан. Намазыны, дуа-ибадатыны вакътисинде Абу Гъанипа رضي الله عنه озьюню шайыхына ва ону агълюсюне Аллагъутааладан оьмур тилей болгъан.

Шо кюйде ол Хаммад رضي الله عنه оьлеген гюнге ерли вакътини, демек, 18 йылны йиберген. Шайых оьлгенден сонг буса, ону муталимлери барысы да бир гёнгюлден Хаммад رضي الله عنه шайыхны ерин Абу Гъанипа رضي الله عنه тутажакъ деп токъташа ва оьзлер де ондан уьйренежек бола. Абу Гъанипа رضي الله عنه тизив алимни лап яхшы ёлун юрютвочю болуп токътай.

Абу Гъанипаны رضي الله عنه Хаммаддан رضي الله عنه къайры дагъы да хыйлы шайыхлары болгъан. Шоланы бирлери гьисапда Ибрагъим бин Мугъаммад аль-Мунташир аль-Куфи رضي الله عنه, Ибрагъим бин Йазид ан Нахъи аль-Куфи رضي الله عنه, Исмайыл бин Хаммад бин Абу Сулейман аль-Куфи رضي الله عنه, Айюб ас Сихтийани аль-Буфи رضي الله عنه, Абу Хинд аль-Харис бин Абдурагъман аль-Хаммадани аль-Куфи رضي الله عنه, Хабиъа бин Абдурагъман аль-Мадани رضي الله عنه, Салим бин Абдуллагъ бин Умар бин аль-Хаттаб رضي الله عنه белгили.

Абу Гъанипа رضي الله عنه ва Иджтигъат

Инг алдын охувчулагъа Иджтигъат не зат экенни англатайыкъ. Шо – шариатны гьукмуларына етишмек учун бары гючюн харжламакъ. Иджтигъат булан машгъул болма янгыз арап тилни яхшы билеген, Къуранны гёнгюнден

уьйренген, Сюннетден мекенли англаву бар ва ону англау тып болагъан, оьзге тюрю талаплагъа жавап береген муьмин алимлер машгъул болма бола.

Имам Абу Гъанипа رضي الله عنه Иджтигъатны масъалаларын толу кюйде англатагъан озьюню къайдасын ишлетген. Озьюню муталимлери булангъы ёлугъуларында, оланы арасындан къайсы буса да бир масъаланы чечме бажарагъанларыны гьарисине, далилдерин гелтирип, оьзлени къаравларын якъламакъны таклиф эте болгъан. Шондан сонг, Абу Гъанипа رضي الله عنه озьюню муталимлери айтгъан затланы, Къурангъа, Сюннетге кюрчюленип, баян эте, масъа-

Имам Абу Гъанипа رضي الله عنه Иджтигъатны масъалаларын толу кюйде англатагъан озьюню къайдасын ишлетген.

ланы чечмек учун тюз ёл табагъанларыны ойларын къабул эте болгъан. Бир-бирде шолай бир масъаланы чечмек учун бир нече гюн гъажатлы бола болгъан. Шо ёрукъдагъы уьйретив эркин кюйде юрюген, шону ортакъчыларыны барысыны да пикруларына гьюрметли янашыв булан тынлангъан. Арагъа салып ойлашыв буса, муталимлени гьакъылына гьакъыл къошгъан, оланы билимин ва лайыкълыгъын ташдыргъан. Шо къайда булан фикхны тармагында къайсы буса да бир масъала чечилсе, къабул этилген къарар тюз тюгюл деп билдирме бажарылмайгъанны айтмагъанда, гъатта танкъыт этме де бек къыйын болгъан. Аль Мувафакъ аль-Макки булай айтгъан: "Озьюню мазгъабыны ёлларын онгара туруп, Абу Гъанипа رضي الله عنه озьюню муталимлери, озьюню масгъабындагъылар булан маслагъатлашгъан ва гьеч бир де оьзтёрече иш гёрмеген. Ол янгыз Аллагъгъа, Расулуллагъгъа ва бары да савлай муьминлеге бакъгъан

Багъдатдагъы (Иракъ) имам Абу Гъанипаны رضي الله عنه атындагъы межит

якъда гьакъ герти гьалаллыкъ булан янашып, Иджтигъат булан машгъул болгъан. Арт-арты булан масъалалагъа къарай туруп, ол о масъалаланы

айта эди. Шо гьакъда эшитип, аль-Фудайыл бин Ийяд йылагъан, сонг: "Ону гюнагълары аз, бир-биревлер буса шогъар агъамият бермей", – деген.

Абу Гъанипа رضي الله عنه ва ону лап яхшы илмулу муталимлери

Къудратны Еси Аллагъутаала Абу Гъанипаны уллу шакиртлери болгъаны учун да абурлагъан. Муталимлери булан бирге, имам масъалаланы чечген. Фикхны кюрчю ёлларын ишлетген, шолар да огъар янгылышлардан (бидъат) сакъланма имканлыкъ берген.

Ягъия бин Закария бин Абу Зайитни яшав ёлу сурат-

Абу Гъанипа رضي الله عنه ислам дин оьмур сюрме башлагъан биринчи уьч асруну алимлерини бириси гьисаплана.

гёрюнсе, Абу Гъанипа رضي الله عنه озьюню якъчыларына: "Шону себеби мен не буса да бир гюнагъ иш этгенликде болма герек", – деп айтып, Аллагъдан озьонден гечмекни тилей эди, бир-бирде буса дуа-ибадат этме гирише эди. Шоланы яхшылыгъындан, ол масъаланы чечме ёл таба эди. Сонг: "Мени товбам къабул этилежекге умут бар", – деп

ланагъан шайых Абд аль-Къадир аль-Къурашны "Аль-Джавагъир аль-Мудийа" деген китабында билдирилеген кюйде, Асад бин аль-Фурат булай айтгъан: "Абу Гъанипаны رضي الله عنه язывлар этеген якъчылары, санавуна гёре, къыркъ болгъан. Олардан онаву: Абу Юсуп, Зуфар, Дауд ат-Таъи, Асад бин Амр, Юсуп бин Халит ас-Самти ва Ягъия бин

Закария лап гёрмеклиери болгъан".

Абу Гъанипа رضي الله عنه ва ону къылыгъы

Адатлы гьалда, адамны къылыкъ якълары ону иманлыгъындан амалгъа геле ва юрегин иман, намус ва Аллагъдан къоркъув не даражада толтурагъанын гёрсете. Иман не даражада гючлю буса, ону юрегинде о шо даражада беклеше, шончакъы озьюню нюрю булан толтура ва адамны къылыкъ якълары шонча лайыкълы болур ва яшавуну бары да якъларына тавсир этер. Нечик чи, къайсы юрекден де янгыз ону ичинде бар зат чыгъар.

Абу Гъанипа رضي الله عنه ислам дин оьмур сюрме башлагъан биринчи уьч асруну алимлерини бириси гьисаплана. Расулуллагъ رضي الله عنه шо асруну лап яхшыларындан гьисаплагъан. Шо саялы да, Аллагъгъа ва адамлагъа янашагъан янындан алгъан заманда, муьмин атабабаларыбызны арасындан лап лайыкълысы болгъан. Гьарисин эки бёлюкге бёлюп бир нече мисал гелтирмекни пайдасы гьисап этебиз. Биринчи бёлюкге, мисаллар гёрсетеген кюйде, Абу Гъанипа رضي الله عنه Къудратны Еси Аллагъутаалагъа баш ие ва ондан къоркъа. Оьзге мисаллагъа тиеген янын айтса, олар Абу Гъанипаны رضي الله عنه адамлагъа бакъгъан якъдагъы чомартлыгына, эдеплигине, чыдамлыгына, ачыкълыгына шагъатлыкъ эте.

БИЛМЕГЕ ГЕРЕК

Супулукъну маънасы

"Гертиден де, адамны къаркъара-сында бир гесек сан бар. Шо сав буса, сав къаркъара сав бола, эгер шо оьлсе, савлай къаркъара оьле. Шо сан-юрек" (гъадис).

Муъмин адамлагъа кютмек учун гёрсетилген шариатны ёл-ёругъу эки журагъа бёлуне: тышда этилеген ишлени ёл-ёругъу ва адамны ругъу булан байлавлу ишлени ёл-ёругъу. Башгъа сёзлер булан айтгъанда, адамны къаркъарасы булан этилеген ишлени ёрукълашдырагъан ёл-ёрукълар ва адамны юреги булан байлавлу ёл-ёрукълар. Къаркъара учунгъу ёл-ёрукълар-шолар къаркъара учун белгиленеген ва къадагъа этилеген затлар. Белгиленеген затлагъа шулар гире: тил булан шагъат этмек: "Къуллукъ этмеге тийишли янгыз бир Аллагъа ﷻ ва Магъаммат ﷺ Аллагъны элчиси", – деп; намаз; гъажатлылагъа закят тёлев; гъажгъа барыв; ораза тутув. Къадагъа этилеген затлагъа да: уруну, адам оьлтюрювню, зиналыкъ юрютювню, ичкичиликни, наркотиклени къоллаву ва шолай башгъа тюрлю терс ишлени юрютювню къадагъа этив гире. Адамны юреги булан байлавлу ёл-ёрукълагъа тиеген янын айтгъанда, шолар да эки журагъа бёлуне: гёрсетилген

ва къадагъа этилеген затлар. Гёрсетилген затлагъа шулар гире: Аллагъутаалагъа, Ону малайиклерине, Ону китапларына, Ону элчилерине инаныв, ахыр къыямат гюнге инаныв ва Аллагъутааланы къадарна инаныв, олай да таза юреклик, разилик, тюзлюк, бойсыныв, Аллагъутаалагъа аркъата-яв. Къадагъа этилеген затлагъа шулар гире: инамсызлыкъ этив, экиюзлюк, оьктемлик, хохабазлыкъ, гёрмемишлик этив, ялгъан, ачув, душманлыкъ.

Адамны ругъуна тиеген бёлюгю, биринчи бёлюгюнден эсе, Аллагъа учун агъамиятлы, тюзю, экиси де агъамиятлы: неге десе, ич ругъ дюнъя-о тыш дюнъяны кюрчюсю. Юрекде, ругъда негет тувдурмакъ къаркъара этеген ишлени кюрчюсю болуп токътай. Ич даражаны бузув этилеген ишлени учулашдырывгъа гелтире. Шо гъакъда Къудратны Еси Аллагъутаала Къуранда булай айтгъан: "Ким оьзюню Есини алдында токътама умут эте буса, адилли тюз ишлер этсин ва оьзюню Есине тенг этип, оьзге биревге де сужда къылмасын".

Муна шо саялы Расуллагъа ﷺ оьзюню асгъабаларыны аслу тергевюню оьзлени юреклерин камиллешдиривге бакъдыргъан ва олагъа чакъда бир адамны адилли ёлда тарбияламакълыгы ону

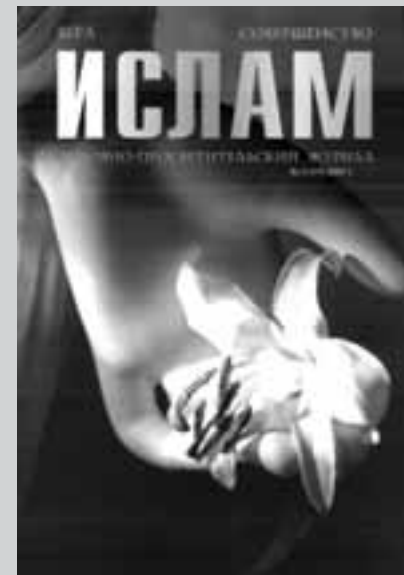
юрегини, ругъуну адилли ёрукъда тарбияланмакълыгындан ва яшыртгъын терсликлерден тазалангъанлыкъдан гъасил бола деп англатгъан. Ол: "Гертиден де, адамны къаркъарасында гесек сан бар, эгер о сав буса, ону савлай къаркъарасы сав бола, эгер о оьлсе, савлай къаркъара оьле, шо - юрек", - деп айтгъан. Олай да Расуллагъа ﷺ англатгъан кюйде, Аллагъутааланы тергевю инсанны юрегине бакъдырылгъан: "Гъакъыкъатда Аллагъутаала бизин къаркъараларыбызгъа, тыш гёрюнюшюбюзге къарамай, ол бизин юреклерибизге къарай", - деп айтгъан. Адамны тыш онгайлыгыны кюрчюсю гъисапланагъан юрек булан байлавлу болгъан сонг, ону тазалыгъын таъмин этив, яман ишлерден тазалав-эркин этив, сёзсюз кюйде, гъар адамны борчу болуп токътай. Муна лап шолай юрекленни есилери къыяматгюн азат этилме, сакъланма бола.

Имам Жамалутдин ас Суйюти булай деген: "Юрекни гъакъындагъы илмугъа, огъар тюшюнювге ва ону гюнчюлюк, душманлыкъ, гёземелик, менменлик йимик яман ишлерден сакълав илмугъа байлавлу болуп, аль-Гъазали: "Юрекни тазалав ва юрекни аманлыгъын таъмин этив, Къурангъа, гъадислеге ва алимлени бир гёнгюлдеги пикруларына гёре, гъар инсанны борчу", - деп айтгъан.

Дагъыстанны бусурманларыны ругъани идарасы

ЯНГЫЛЫКЪ

"Ислам" деген журнал

Гетген 1428-нчи йылны ахырында "Ислам" деген журналны гезикли 17-нчи номери чыкъды. Арив онгарылгъан журнал къарайгъан гёзюню де сюндюре, адамны ругъун да байыкъдыра.

Гъар номерден номерге бу журнал охувчугъа болгъан сайын кёп ва пайданы маълуматлар бере.

Артда чыкъгъан бу журналда Аллагъны ёлунда жанын кърбан этген шагъитге – Къурамагъаммат-гъажи Рамазановгъа (рагъимагъуллагъ) багъышлангъан макъала чыгъа. Абургъа лайыкны чиркейли шайых Сайит-афандини "Асруланы теренлигине" ("В глудь веков") ва "Къуръанны тапсирлери" ("Толкование Корана") деген китапаны гесеклери таржума этилип бериле.

Магъаммат Магъамматовну уллу макъаласы тилибизден гелген гюнагълагъа багъышлангъан.

Бугюнлерде тарикъатгъа багъышлангъан кёп эришивлюклер тува: Магъаммат Пайхаммарны ﷺ заманында тарикъат болгъанмы ва гъали бармы? Бу темагъа "Тарикъат деген недир?" деген Къурамагъаммат-гъажи Рамазановну (рагъимагъуллагъ) макъаласы багъышлангъан.

"Ислам ва психология" деген рубриканы тюбюнде шариатгъа гёре авур гюнагълардан саналагъан – тарыкъсыз юрюшлени гъакъында охума бола.

Ногай шаир Айнара Нургишиеваны ширюлары охувчуланы агъамиятын тартмай къоймас.

Ондан къайры, "Тарих", "Ислам ва савлукъ", "Иблисни аврулары", "Ислам ва архитектура", "Бусурманланы къысметлары", "Гъакъыкъатгъа элтеген ёл", "Мода" деген рубрикаларда пайдалы ва кужурлу кёп макъалалар печатъ этиле.

Бу ва оьзге макъалаланы "Ислам" деген журналда охумагъа бола. Сатып алмагъа буса бу журналны ислам тюкенлерде, "Роспечатны" киоскларында ва оьзге сатывчуларда бола.

СУПУ ХАБАРЛАР

Юрек аврувгъа тарыгъан

Башгъалагъа авурлукъ, къайгы-дерт гелтиреген бирев болгъан. Ол оьзю не этегенни де англамай болгъан, тек даим тюз ёлда иш гёремен деп ойлаша болгъан. Къартайып, биревге де яманлыкъ этип болмайгъан чагъына гелгенде, ол авруйгъан юреги де булан янгыз къала. Яшаву шонча да къыйын ва четим бола чы, гъатта дюнъядан гёнгю чыгъа. Юреги шонча да бек авруп йибере, гъатта ажжал гелгендей, тынышы да токътагъандай бола, юрек урувлары осаллаша – бек гъалек гъалгъа тюше. Бираздан солкъ бола, сонг къайтара аврума башлай. Шо даражада ол ажайып узакъ яшай. Ахырда да ол адам Аллагъутаалагъа:

– Жагъыл заманда мен тюз яшадым, къартлыгъым неге булай азаплыдыр? – деп ялбара.

– Инсан бары да затны оьзю гёрме сюеген кюйде гёре, тек ону къаравлары даим гъакъыкъатгъа къыйышывлу гелмей. Неге тюгюл, ол яхшылыкъ этемен деп гъисаплай. Амма ону яхшылыкълары-башгъалар учунгъу яхшылыкълар тюгюл. Шолай къалп яхшылыкълар, гъакъ герти яхшылыкълардан эсе кёп болгъан сонг, адамны яшавуну зувабындан эсе, гюнагъы кёпдюр. Амма кёбюсю гезиклерде адамлар шону англамай яда англама сюймей. Шогъар гёре, Къысмет олардан гюнагъ ишлери учун жавап бермекни талап этгенде: не учун такъсырланабыз деп,

абдырап къала. Бир зат да оьзлюгюнден болуп къалмай, гъар ким негер тийишли буса, шону ала, – деп жавап берген Къудратлы Аллагъутаала.

Ол адам Аллагъутааланы сёзлерин англамагъан, шогъар гёре де, тюзлеме бажарылагъан затланы тюзлемен. Ол яшавдан тазза ялкъгынча шолай азаплыкъда оьмюр сюрген. Ол дагъы да Аллагъутаалагъа ялбара ва Огъар:

– Яратгъаным, Сен мени оьзюнгю янынга неге чакъырмайсан? Мени учун энни яшавну леззети ёкъ ва яшамакъ

учун къарывум къалмагъан, – деп тилей.

– Мен сагъа этген бары да гюнагъ ишлерингни тюзлеме имканлыкъ болсун учун узакъ оьмюр бердим, – деп жавап берген Яратгъаныбыз.

– Мени гюнагъларым ёкъ, неге десе, мен Сагъа къуллукъ этип яшагъан муъминмен, – деп, тамаша бола ол адам.

Шо заман Яратгъаныбыз огъар этген бары да ишлерин гёрсетген. Оьзю этген ишлени гёрюп, ол гиши дагъы да бек ажайып болгъан.

– Мен этеген ишлеримни гъакъ юрекден яхшы деп гъисап эте эдим. Мен оьзлеге яманлыкъ этгенлени бириси де сав тюгюл, энни мен не этме боламан? – дей ол.

– Гюнагъларындан чайылмакъ учун, сагъа ахырынчы имканлыкъ бериле. Гъакъ герти яхшылыкъ эт, сонг Мени алдыма тазаланып гелерсен, – деп таклиф этген Къудратлы Аллагъутаала.

О адам, этген иши яманлыкъгъа бакъдырылмасын учун не этме герек экенмен деп, узакъ заман ойлашгъан ва оьмюрюню ахырынчы минутларында гъакъ герти яхшы ишни тапгъан.

Яшавунгъа азаплы болмасын учун, ятланы къайгы-дертин юрегинге ювукъ алып бол, шо заман оьмюрюнгю ахыр мюгълетлеринде яшавну авур юрек аврувлар булан сынама тюшмес!

НАМАЗНЫ КЪОЮВ – ИНАМСЫЗЛЫКЪНЫ БЕЛГИСИ

ГЪАДИС

СОРАВ – ЖАВАП

Къатыны намаз къылмай буса эрге яда эри намаз къылмай буса, къатынга гюнагъ боламы?

– Эри къатынына насигъат бермеге борчлу. Эгер къатын намаз къылмагъа болмай буса, ол уйретмеге герек. Амма шондан сонг да къатын намаз къылмай буса, эрге гюнагъ болмай. Шо кепде къатын да эрине насигъат этмеге бола ва эри намаз къылмай буса да огъар гюнагъ болмай.

Эри къатыныны хатирин къалдырса, шо къатын эринден айрылмагъа тилесе, огъар гюнагъ боламы?

– Айрылыв – лап ахырынчы иш. Этмеге яратагъан ишлерден Аллагъ шону лап да бек суймей. Бирт де айрылыв булан алгъасамагъа герекмей. Бирге яшавну дагъы кюй къалмагъанда йырмагъа бола.

Гъалиги заманда тияран эришивлюк болса, эр-къатын бир-биринден айрылмагъа алгъасай ва сонг имамгъа барып гебинни янгыртмагъа тилей. Амма эри къатынын мысгъыллай буса, даим ону гёнгюн буза буса ва озынден айырмай инжите буса, имамны янына барып, айрылыв этмекни тилемеге ярай.

Къатын намазын къойса, эр-къатынны гебинни (махр) бузуламы ва шону булан бирге яшавну узатма яраймы?

– Гъакъылбалыкъ болгъан бусурман адам намаз борч экенни биле туруп, шону къылывну къойса, шотай адам чалтыкъ булан товба этмеге герек.

Эгер намаз къылывну, шону этмеге тарыкъ тюгюл, деп къоя буса, ол адам инамсызлыкъгъа (куфр), капирликге бата.

Шотайлыкъда, къатын намаз къылмагъа тарыкъ тюгюл, деп къоя буса, ол капирликге бата ва шону булангъы гебин бузула. Амма къатын намазны къылывну гери урмай, тек шону иманы осал учун тюрю-тюрю себеплеге къоя буса, шондан товба талап этмеге тюше.

Тиштайпагъа машин гъайдамагъа яраймы?

– Тиштайпагъа машин

гъайдамагъа гери урулмай, тек шону булан бирге озыге талаплар да сакъланмагъа герек. Масала, огъар махрамсыз (ювукъ къардашсыз) сапаргъа чыкъмагъа ярамай, таксист болуп ишлемеге ярамай, гери урулагъан ерлеге бармагъа ярамай, эрине сорамай уйден чыкъмагъа ярамай.

Шариатгъа гёре, озыню чачларын башгъа чачлар булан узун этмеге яда парик такъмагъа яраймы?

– Къатынгишиге озыню чачларына башгъа чачлары, искусственный болса да, башгъа адамдан алынган болса да, шо кепде париклени такъма да гери урула. Озыге чачлары къошув – такъмагъа яратылмайган безенчикге санала. Магъаммат Пайхаммар ﷺ озыню чачын шо кепде узун этеген ва шотай этмеге талап этеген къатынгишини налатлагъан, деп айтыла. Эргишиге буса, шо гери урув биринчилей тие.

Шариатгъа гёре, къаркъараны бир-бир ерлерин тешмеге яраймы: бурнун, эрлерин ва ш. б.?

– Шотай безендирилелден янгыз къатынгишиге къулакъларын тешмеге яратыла. Къаркъараны озыге ерлерин, шариатгъа гёре, тешмеге гери урула: Аллагъ яратгъанны алышдырагъангъа санала. Бу гери урув къатынгишиге де, эргишиге бир йимик яйыла.

Бусурман къатынгишиге къышда явлукъну орнунда бёрк гиймеге яраймы?

– Къатынгишиге чачларын ябагъан бёрк гиймеге ярай. Амма бинаны ичинде бёркню чечмеге тюшежекни эсинде сакъламагъа герек. Шотайлыкъда, бёркню тюбюнде явлукъ да байланып болмагъа герек, ону чачларын ят эргиши гёрюп къоймасын учун.

Дуаны нечик охуса яхшы: ичинден яда къычырып? Охулагъан дуаны бир къайдасы боламы?

– Шариатгъа гёре, дуаны яшыртгъын этсе яхшы, тек къычырып охумагъа да ярай, хасокъда, эшитегенлер амин этсин деген къаст булан.

Дуаны бир къайдасы, айры къалиби болмай. Гъар ким Аллагъдан озыю суйгенин тилемеге бола. Амма Пайхаммар ﷺ охугъан дуаланы охуса яхшы. Шотай дуаланы гёнгюнден уйренип, маънасын да билсе атив болур.

Уйде янгыз намаз къылагъанда да азан ва икъамат бере турмагъа герекми?

– Парз намазны алдында азан чакъырыв да, икъамат охув да борч тюгюл, суннет. Азан чакъырыв да, икъамат охув да намаз межитде къылынамы, уйде къылынамы башгъа тюгюл, бир йимик суннет ишлер санала.

Уй къурувну айры гюнлер башласа, яхшы деген зат тюзму, шотай гюнлер бармы?

– Магъаммат Пайхаммаргъа ﷺ къаттыгюню гъакъында сорагъанда, ол: "Къаттыгюн – терек орнатагъан, уй ва башгъа биналаны къурувну гюню", – деген.

Гъар бусурман адам Къуръанда эсгерилген пайхаммарланы атларын, малайиклени ва Аллагъ тюшюрген китапланы билмеге герекми?

– Дюр, герек. Гъар гъакъылбалыкъ болгъан бусурман адам билимге гъасирет болмагъа тарыкъ. Пайхаммар ﷺ айтгъан кюйде, билим алыв гъар бусурман адамгъа борч.

Биз Къуръанда эсгерилген бары да пайхаммарланы ат-

ларын, малайиклени, тюшюрюлген китапланы билмеге герекбиз.

Къуръанда 25 пайхаммарны аты эсгерилген: Магъаммат ﷺ, Адам ﷺ, Нугъ ﷺ, Идрис ﷺ, Гъуд ﷺ, Шуайб ﷺ, Салигъ ﷺ, Зуль Кифли ﷺ, Ибрагъим ﷺ, Исгъакъ ﷺ, Якъуб ﷺ, Исмайыл ﷺ, Юсуп ﷺ, Ильяс ﷺ, Альясаъ ﷺ, Давут ﷺ, Сулейман ﷺ, Аюб ﷺ, Иса ﷺ, Муса ﷺ,

Гъарун ﷺ, Лут ﷺ, Закария ﷺ, Яхья ﷺ, Юнус ﷺ.

Малайиклени атлары: Жабрайыл ол Яратгъаныбызны да Пайхаммарыбызны ﷺ да арасындагъы вагъю алып гелген арачы.

Исрапил къыяматгюню алдында зурнагъа уфюрежек. Микайыл – бары да жанланы рызкысына къарай, Азрайыл – адамны жанларын ала. Ризван – женнетни сакълавчусу, Малик – жагъаннемни сакълавчусу ва Забаниятлар – Маликни кёмекчилери. Мункар ва Накир – кёрде (къабурда) оялуден сорав ала. Ракиб ва Атид – Аллагъны къуллары гъар этген ишин яза. Хафазатлар адамланы яманлыкълардан сакълай. Курбийонлар Аршны гётерип тура ва шону айланасында тура.

Тюшюрюлген китапланы санаву 104, олардан Шисгъа ﷺ – 50, Идрисгъа ﷺ – 30, Ибрагъимге ﷺ – 10, Мусагъа ﷺ – 10 сагъифатлар (свиткалар). Мусагъа ﷺ – Таврат, Давутгъа ﷺ – Забур, Исагъа ﷺ – Инжил ва Магъамматгъа ﷺ – Къуръан китаплар йибрилген.

РУЗНАМА

ФЕВРАЛЬ (САФАР)

гюнлер	субхI		зугър	гIаср	магърибI	ГIишаъ
	эртенги		тюш намаз	экинни намаз	маркача намаз	ясы намаз
	танг къата	гюн чыгъа				
1	5.23	7.02	12.03	14.39	17.04	18.30
2	5.22	7.01	12.03	14.40	17.05	18.31
4	5.20	6.58	12.03	14.42	17.08	18.34
6	5.18	6.56	12.03	14.44	17.10	18.36
8	5.15	6.53	12.03	14.46	17.13	18.39
10	5.13	6.51	12.03	14.48	17.15	18.41
12	5.11	6.49	12.03	14.50	17.17	18.43
14	5.09	6.46	12.03	14.52	17.20	18.46
16	5.07	6.44	12.03	14.54	17.22	18.48
18	5.05	6.41	12.03	14.56	17.25	18.50
20	5.03	6.38	12.03	14.58	17.28	18.52
22	4.59	6.35	12.03	15.00	17.31	18.55
24	4.56	6.32	12.02	15.01	17.33	18.58
26	4.54	6.29	12.02	15.03	17.35	19.00
28	4.51	6.26	12.02	15.05	17.38	19.03

Учредитель
Благотворительный фонд "Путь".
Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редакционный совет
Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ
Мухаммадханафи-хаджи ГАМЗАТОВ

Редактор
Азиз МИЧИГИШЕВ

Набор
Гульнара АБДУЛАЕВА

Верстка и дизайн
Ахмад МАГОМЕДОВ

Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору за соблюдением законодательства в сфере массовых коммуникаций и охране культурного наследия по ЮФО (г. Ростов-на-Дону) – свидетельство о регистрации ПИ № ФС 10-6401 от 15 декабря 2006 г.

Индекс 51325

При перепечатке ссылка обязательна
Газета набрана и сверстана на компьютерной базе «Ас-салам»

Отпечатана в ООО «Лотос»
пр. Акушинского, 20
Заказ № _____

Сдано в печать 04.02.2008
Тираж 2600 экз.

Адрес редакции:

367015 РД, г. Махачкала,
ул. М. Ярагского, 128

Телефон: (8722) 61-00-64

E-mail: info@assalam.ru

web: www.assalam.ru